

Методичні рекомендації щодо організованого та якісного проведення ЗНО-2022

Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) утверджується в Україні як система, покликана забезпечити об'єктивне вимірювання навчальних досягнень випускників закладів загальної середньої освіти та оптимізувати відбір абітурієнтів до закладів вищої освіти на основі ефективних і прозорих процедур.

Поступова переорієнтація тестових завдань на оцінку предметних компетентностей сприятиме не тільки зростанню довіри до ЗНО з боку представників як загальної середньої, так і вищої освіти, але й підвищенню якості освіти в цілому.

Наразі, коли незалежне оцінювання стає органічною складовою національної системи освіти, учитель має володіти інформацією про ЗНО, а знання в галузі тестових технологій мають стати невід'ємною складовою його професійної компетентності. На вимогу часу, – учителям-предметникам необхідно систематично здійснювати роботу з відпрацювання у школярів навичок виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності, практикувати тестування як навчальний прийом та контрольну форму перевірки знань, умінь і навичок учнів. Слід однаковою мірою використовувати тести на уроках як при здійсненні поточного, так і тематичного контролю. Окрім того, – застосовувати їх при поясненні нового матеріалу.

Підготовку школярів до виконання тестових завдань слід здійснювати, насамперед, за моделями, пропонуваними Українським центром оцінювання якості освіти. Ці моделі розроблено відповідно до вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, вони охоплюють усі головні напрями освіти школярів та репрезентують усі розділи чинних навчальних програм, передбачають виконання звичних для них різнотипних завдань.

Щорічно Міністерством освіти і науки України та Українським центром оцінювання якості освіти видаються накази та інші нормативно-правові документи, які регламентують організацію та проведення ЗНО в поточному навчальному році. З ними необхідно ознайомлювати вчителів по мірі їх оприлюднення на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України.

Отже, допомогти педагогам підготувати учнів до проходження ЗНО, а також сприяти розвитку компетентності вчителя у використанні тестових технологій, підвищенню якості освіти – одне з основних завдань установ з організації взаємодії між учасниками освітнього процесу.

З метою підвищення фахового рівня вчителів, які навчають учнів 11-х класів, корисними є організовані комунальним закладом Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти методичні поради з практичними заняттями.

З метою посилення підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання, слід активізувати роботу шкільних методичних об'єднань учителів-предметників із цього напрямку. Першочергово, – рекомендуємо організувати в закладах загальної середньої освіти майстер-класи та тренінги,

метою яких є підвищення рівня професійної компетентності вчителів, поглиблення теоретичних знань і набуття ними практичних умінь та навичок із підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання. Такі заходи мають бути постійно діючими.

Одним із основних завдань закладів освіти є створення умов випускникам для системного повторення набутих у 5-11-х класах знань із предметів, які виносяться на ЗНО. Для вирішення цього завдання пропонуємо розробити навчально-тематичні плани, з урахуванням повторення учнями 11-х класів навчального матеріалу з відповідних предметів, які реалізовуватимуться в позанавчальний час.

Протягом навчального року слід здійснювати вивчення профорієнтаційних нахилів учнів з метою оптимального вибору навчальних предметів тестування та подальшого самовизначення школярів, відповідно до їхніх пізнавальних можливостей, соціальної адаптації та успішної інтеграції в суспільстві, створювати умови для оптимальної реалізації випускниками свого освітнього й особистісного потенціалу.

Необхідно спрямовувати освітній процес на навчання, застосування знань, а не на їх накопичення. Опора на практичне використання знань не виключає якісної теоретичної підготовки, навпаки, – без достатньої теоретичної підготовки проблема використання знань так і залишиться нерозв'язаною.

Слід обговорювати завдання ЗНО (а також завдання із методичних посібників, які мають відповідні грифи) на засіданнях методичних об'єднань учителів; робити наголос не на запам'ятовуванні навчального матеріалу, а на його елементарному розумінні учнями. Під час підготовки учнів до проходження зовнішнього незалежного оцінювання потрібно формувати в них навички роботи із тестами, техніку їх виконання (самоконтроль часу, умовне визначення меж результатів тощо). Пропонуємо також проводити тренувальне тестування за програмою ЗНО, використовувати систему елективних курсів, факультативів, індивідуально-групових занять для задоволення пізнавальних потреб учнів.

Методичні рекомендації, корисна інформація та анонси подій області, новини освітнього процесу розміщуються та постійно оновлюються у відповідних рубриках на Web-сайті комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (<http://www.soippo.edu.ua/>).

Керівникам органів управління освітою:

1. Розглянути підсумки проведення зовнішнього незалежного оцінювання 2021 року на засіданнях колегій місцевих органів управління освітою.

2. Проаналізувати результативність складання випускниками 11-х класів закладів загальної середньої освіти зовнішнього незалежного оцінювання за навчальними предметами у 2021 році, провести паралель із 2020 роком задля з'ясування причин низької результативності та виявлення факторів, що впливають на результати.

3. За результатами проведеного аналізу скласти план заходів щодо організації системної роботи районних (міських) служб за напрямом підготовки учасників освітнього процесу до якісного проходження зовнішнього незалежного оцінювання у 2022 році.

4. Забезпечити проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо порядку, умов, особливостей проведення зовнішнього незалежного оцінювання у 2022 році в закладах освіти.

5. Активізувати роботу шкільних методичних об'єднань учителів-предметників із метою посилення підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання. Першочергово, – рекомендуємо організувати в закладах загальної середньої освіти майстер-класи та тренінги, метою яких буде підвищення рівня професійної компетентності вчителів, поглиблення теоретичних знань і набуття ними практичних умінь та навичок із підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання. Такі заходи мають бути постійно діючими і складатися з теоретичних і практичних занять.

Директорам закладів загальної середньої освіти:

1. На педагогічних радах розглянути підсумки проведення зовнішнього незалежного оцінювання 2021 року та проаналізувати результативність складання учнями-випускниками закладів освіти предметів, винесених на ЗНО.

2. Ознайомити педагогічних працівників з матеріалами прямого ефіру «ЗНО-2021: підсумки проведення, результати» виконувача обов'язків директора Українського центру оцінювання якості освіти Валерія Бойка за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=81k0KCbZhfc>.

3. Сприяти інформуванню педагогічних працівників, випускників та їхніх батьків про особливості проведення ЗНО-2022.

4. Посилити внутрішньошкільний контроль за роботою вчителів, які навчають у випускних класах (відвідування уроків, перевірка календарного та поурочного планів, співбесіди з вчителями).

5. Забезпечити участь педагогічних працівників, які навчають предметам, винесеним на зовнішнє незалежне оцінювання у 2022 році, у нарадах, вебінарах, методичних порадниках, тренінгах, zoom-конференціях із питань підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року, організованих Харківським регіональним центром оцінювання якості освіти, Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

6. Сприяти розміщенню у закладі освіти, бібліотеці, навчальних кабінетах куточків ЗНО-2022.

Заступникам директорів закладів загальної середньої освіти:

1. Розробити план заходів щодо організації та підготовки учасників освітнього процесу до якісного проходження зовнішнього незалежного оцінювання у 2022 році.

2. Опрацювати та проаналізувати нормативні документи щодо організації та проведення зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року:

– Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.05.2021 № 498 «Деякі питання проведення у 2022 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти».

3. Розглядати виконання плану заходів з підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання та специфіки його проведення на інструктивно-методичних нарадах, при директорові.

4. Здійснити аналіз результатів зовнішнього незалежного оцінювання попереднього року, рівня засвоєння учнями навчального матеріалу з відповідних тем, з'ясувати причини низької результативності участі учнів у тестуванні, скориставшись сервісом «Модуль даних для керівників закладів освіти» Українського центру оцінювання якості освіти та вжити заходів до покращення якості знань майбутніх випускників.

5. Посилити контроль за підготовкою випускників до участі у ЗНО-2022.

6. Здійснювати дієву консультаційну допомогу з питань підготовки та проведення ЗНО 2022 року серед випускників та їхніх батьків; ініціювати проведення тематичних нарад; семінарів для вчителів, які готують учнів до тестування.

7. Систематично опрацьовувати інформацію на сайтах Українського центру оцінювання якості освіти, Харківського регіонального центру оцінювання якості освіти, Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Учителям загальноосвітньої підготовки закладів загальної середньої освіти:

1. Оформити куточки ЗНО-2022 у навчальному кабінеті.

2. Ознайомитись із онлайн роз'ясненнями щодо змісту, структури й особливостей виконання завдань тестів за посиланням https://www.youtube.com/channel/UC_IBjusi7MNzxjQhtNSH_jw.

3. Детально опрацювати програму зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти (відповідно з кожного навчального предмета); характеристику сертифікаційної роботи зовнішнього незалежного оцінювання (відповідно з кожного навчального предмета); критерії оцінювання завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання (з української мови та літератури; математики; іноземних мов).

4. Своєчасно аналізувати стан готовності одинадцятикласників до зовнішнього незалежного оцінювання; виявляти рівень сформованості компетентностей, прогалин у знаннях учнів із навчальних предметів, обраних для складання ЗНО.

5. Здійснювати підготовку випускників до виконання тестових завдань за моделями, які розроблено відповідно до вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, пропонованими Українським центром оцінювання якості освіти.

6. Систематично здійснювати роботу з відпрацювання у випускників навичок виконання тестових завдань різної форми й ступеня складності, практикувати використання тестування як навчального прийому та контрольної форми перевірки знань, умінь і навичок учнів: під час вивчення нового матеріалу; перевірки знань (тестові завдання різної форми – для поетапного контролю, підсумкові та тематичні тестові завдання); для закріплення нового матеріалу (індивідуальні й групові тестові вправи); як домашнє завдання (тестові завдання для самоконтролю).

7. Присвятити уроки наприкінці навчального року, на яких заплановано повторення, узагальнення та систематизація вивченого матеріалу, роботі з тестовими технологіями, урахувавши індивідуальні особливості учнів класу, з'ясувавши, які існують прогалини в їхніх знаннях, уміннях і навиках, а також урахувавши результати моніторингових досліджень рівня підготовки одинадцятикласників до роботи з тестовими технологіями зовнішнього незалежного оцінювання.

8. Використовувати готові зразки тестових завдань, які надруковані в методичній літературі, фаховій пресі, спеціальних збірниках, добираючи їх уважно, аналізуючи їх відповідність головним дидактичним вимогам до структури та змісту навчальних і контрольних завдань.

9. Ознайомлювати учнів зі структурою тестів, творчими роботами, методикою та критеріями оцінювання сертифікаційних робіт, процедурою ЗНО, – на групових та індивідуальних заняттях. Під час використання тестових завдань в освітньому процесі доцільно готувати учнів і до самої процедури проходження зовнішнього незалежного оцінювання. Для цього вчителів варто звернути увагу на розподіл часу на виконання тих чи інших тестів.

10. Систематично самовдосконалюватись з питань використання тестових технологій.

11. Використовувати позанавчальний час (групові та індивідуальні консультації, факультативи) для підготовки учнів до ЗНО.

12. Спрямовувати виховну роботу на підвищення мотивації учнів до складання ними ЗНО; залучати до виховних заходів психологів, працівників закладів вищої освіти.

13. Здійснювати вивчення профорієнтаційних нахилів учнів з метою оптимального вибору предметів тестування та подальшого самовизначення школярів, відповідно до їхніх пізнавальних можливостей, соціальної адаптації та успішної інтеграції в суспільстві, створювати умови для оптимальної реалізації випускниками свого освітнього й особистісного потенціалу.

14. Наголошувати на перевагах ЗНО учням та підтримувати впевненість в їхніх знаннях.

15. Використовувати у своїй роботі методичні рекомендації методистів навчально-методичного відділу координації освітньої діяльності та професійного розвитку Сумського ОШПО: «Компетентісно орієнтоване середовище НУШ: організований початок 2021-2022 навчального року» (<http://www.soippo.edu.ua/index.php/34-2010-11-24-15-07-23/4436>), сайт Харківського регіонального центру оцінювання якості освіти (Методичний порадник: <https://zno-kharkiv.org.ua/zno>).

Практичним психологам закладів загальної середньої освіти:

1. Розробити методичні рекомендації для педагогічних працівників, учнів та їхніх батьків щодо підвищення рівня готовності до складання ЗНО.
2. Проводити у закладі освіти психологічні тренінги, спрямовані на зняття психологічної напруги у випускників перед участю у ЗНО.
3. Регулярно проводити співбесіди з учнями, що мають високий рівень тривожності; учнями з проблемних родин; випускниками з низьким рівнем мотивації.

Випускникам щодо якісної підготовки до ЗНО

1. Визначитися із навчальними предметами, які здаватимете на ЗНО. Якомога раніше потрібно обрати ті факультети та спеціальності, які Вам цікаві для вступу, і визначитися, які сертифікати ЗНО необхідні для вступу на них.
 2. Пройти минулорічні тести ЗНО з обраних предметів (<https://testportal.gov.ua/testy-mynulyh-rokiv/>) та проранжувати навчальні предмети, які будете складати. По-перше, проходження минулорічних тестів ЗНО дозволить скласти уявлення про те, із чим доведеться стикнутися наприкінці навчального року, а, по-друге, буде можливість об'єктивно оцінити себе і свій рівень володіння навчальним матеріалом.
 3. Скласти графік підготовки до ЗНО. Для того, щоб зробити це, необхідно взяти перелік тем, які входять до програми ЗНО з тих чи інших предметів, визначитися із найбільш складними, та визначити приблизні строки, до яких маєте опанувати певний обсяг навчального матеріалу.
 4. Визначитися із способом підготовки до тестів ЗНО. Більшість учнів звертаються за допомогою до репетитора або записуються на підготовчі курси при закладах вищої освіти. Знов-таки, кожен випадок індивідуальний, проте, як правило, найбільший ефект дають регулярні заняття із репетитором.
 5. Звернути увагу на вибір посібників тим абітурієнтам, які вирішили самостійно готуватися до ЗНО. Сьогодні можна знайти різні посібники для підготовки до ЗНО з окремих предметів, що не позбавлені некоректностей.
- На сайті УЦОЯО є необхідні матеріали для підготовки до тестування з окремих предметів. Їх можна знайти в розділі «Підготовка до ЗНО».
6. Узяти участь у пробному тестуванні (<https://testportal.gov.ua/probzno/>) . Пробне тестування – це вкрай корисна процедура, яка допоможе відчутти атмосферу реального ЗНО, побачити структуру та зміст тестового зошита,

порядок доступу до пункту тестування, робочого місця та знизити хвилювання на першому реальному тесті. Ми радимо взяти участь у пробному тестуванні хоча б з одного предмету.

7. Тренуватися перед офіційним тестуванням. Варто виконувати якнайбільше опублікованих тестів – заради тренування, наприклад, проходити тести онлайн. Тренуйтеся із секундоміром у руках. Порівняйте час, необхідний для виконання тестів зовнішнього оцінювання. Зменшуйте його. Без подібних обмежень, імітації змагальної ситуації, неможливо змоделювати той стрес (напругу), що викликає будь-яке тестування.

8. Додержуватися, під час тренувань, усіх рекомендацій щодо правильного вирішення окремого завдання чи тесту в цілому. Наприклад, не слід двічі перечитувати малозрозумілу інструкцію, а потрібно відразу ж ознайомитися з варіантами відповідей.

9. Пам'ятати: у тесті завжди знайдуться такі завдання, з якими ви обов'язково впораєтесь. Нерозумно не дібрати балів тільки тому, що ви не добрались до «своїх» завдань, а застрягли на тих, навчальний матеріал яких вам невідомий. Навчіться пропускати важкі чи незрозумілі завдання.

10. Не розтрачувати свою емоційну енергію на передчасну досаду з приводу невиконаних завдань. У будь-якому професійно підготовленому тесті є завдання, з якими ви просто не зможете впоратись. Більше того, усі 100 % завдань зможуть виконати лише одиниці! Навіть якщо здається, що Ви допустили занадто помилок і завалили тест, пам'ятайте, що дуже часто таке відчуття є помилковим: при порівнянні ваших результатів з іншими може з'ясуватися, що інші допустили ще більше помилок. У підсумку ви одержите якщо не найвищий тестовий бал, то цілком пристойний.

Батькам при підготовці випускників до ЗНО

1. Не підвищуйте тривожність дитини напередодні ЗНО, бо це негативно позначиться на результатах тестування.

2. Забезпечте вдома зручне місце для занять і слідкуйте, щоб дитині ніхто не зважав.

3. Допоможіть дитині розподілити теми підготовки по днях.

4. Підбадьорюйте дитину, підвищуйте її упевненість у собі.

5. Контролюйте режим підготовки до ЗНО, не допускайте перевантажень.

6. Зверніть увагу на харчування дитини.

7. Забезпечте дитині повноцінний відпочинок напередодні ЗНО. Вона має відпочити і добре виспатися.

8. Не критикуйте дитину за незадовільні результати оцінювання. Не тривожтесь про кількість балів, яку дитина отримає під час ЗНО. Незадовільний результат – це не трагедія, це – досвід. Обговоріть те, що трапилося, і врахуйте цей досвід. По суті, наші діти не просто складають іспити з навчальних предметів, вони вчаться долати труднощі. Вірте у свою дитину, її здібності, знання. Дайте їй відчуття, що ви її любите, розумієте і підтримуєте у будь-яких ситуаціях.

Тільки правильно спланований та організований комплексний процес підготовки, описаний вище, стане фактором, що вплине на якість освіти випускників, сприятиме підвищенню результативності складання ними державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання, створюватиме атмосферу продуктивного співробітництва між усіма суб'єктами педагогічної діяльності.